

Vitrupe Krūmiņu dzimtas pēcteces Ziedītes dzīve cieši savijas ar latvisko mantojumu

No Vitrupe Krūmiņu dzimtas cēlusies **Ziedīte MUZE** dzimusi tieši 100 gadus pēc savas vecvecmāmiņas Kristīnes, kura izaudzinājusi par krietniem vīriem piecus dēlus – Aleksandru, Rūdolfu, Hugo Teodoru, Edgaru Otomāru un Kārlī. – *Viņa bija ļoti interesanta kundze. Esmu runājusi ar cilvēkiem, kuri viņu pazina. Viena no tām bija Emīlijas tante, kura viņai kādreiz gājusi palīgā darbos. Emīlija stāstīja, ka reiz vecvecmāmiņa teikusi: “Šodien daudz darba, nav laika vārīt pusdienas, bet mums ir kliņģeri. Ēdīsim tos!” Domāju, cik jauki, ka tā var atrisināt problēmu – pusdienās vienkārši ēst kliņģerus. Viņa bija izdomājusi, ka vienam dēlam jāklūst par agronomu, otram – dakteri, trešajam – juristu... Un ķērās pie savu plānu īstenošanas, – pasmej Z. Muze.*

Ieceres veiksmīgi īstenojās: lai gan ne visi bērni tieši sekoja mātes iedomātajam ceļam, katrs atrada savu unikālo dzīves aicinājumu. Aleksandrs mācījies ķīmiju un preču zinātni, strādājis par kara ierēdni, rūpniecības uzņēmumos un valsts kontrolē kā revidents, savukārt Rūdolfs iesauca Pirmajā pasaules karā, kas gan viņam vēlāk netraucēja strādāt par skolotāju un kļūt par skolas direktoru. Viņš apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni, Aizsargu nopelni krusu un Latvijas mazpulku Atzinības zīmi. Edgars Otomārs ar pseidonīmu *Otomārs Gundars* jaunības gados pievērsās dzejai, tomēr par savu pamata darbavietu izraudzījās tiesu. Savukārt Kārlis uzskatāms par ģenētiskās augsnes zinātnes pamatlicēju Latvijā. Zināmākais no brāļiem Hugo Teodors, kurš, dažādu iemeslu vadīts, pārtrauca medicīnas studijas un pievērsās lugu un dzejoļu rakstīšanai. Tās joprojām iestudē Vilķenes amatierteātris *Čiekurs*. Tiesa, šajā apkārtnē teātris tiek spēlēts kopš 20. gadsimta sākuma. Janvārī šo gadskārtu godināja īpašā pasākumā, kurā svētku uzrunu teica arī Ziedīte. Ne mazāk īpašs viņai un citiem Krūmiņu dzimtas pēctečiem ir šis gads, jo H. T. Krūmiņam atzīmējama 125. jubileja. Arī vietējam teātrim tas ir nozīmīgi – kopā ar šībrīža režisori Indru Rubi iestudētas jau trīs šī dramaturga lugas: *Ideālā vecmāte*, *Priekšzīmīgā saimniecība* un *Jaunais agromoms*.

Ziedītes vectēvs bija vecākais no dēliem – Aleksandrs. Viņa ģimenē bija trīs dēli, no kuriem sarunbiedres tēvs Visvaldis Indulis bija otrais, un meita. – *Kad lielākā daļa Krūmiņu dzimtas emigrēja, mans tēvs palika Latvijā. Lai gan viņš ir dzimis Rīgā, pārcēlās uz tēva un mātes dzimto pusi. No mūsu dārza pāri dīķim var redzēt «Indriķus», kas ir manas vecāsmātes Zelmas dzimtas mājas. Esmu vilķeniete, mācījos Vilķenes skolā un pavadīju tur brīnišķīgu bērnību, – stāsta Z. Muze.*

Savu dzīves ceļu apzinājās jau bērnībā

Vilķeniete savus pirmos dzīves gadus atceras ar vislielāko siltumu. – *Biju tēva meita, mazākā, divi lielie brāļi jau bija devušies savā dzīvē. Tētis mani ņēma līdzī makšķerēt uz Āsteres ezeru. Man bija jāskatās, vai pludiņš kustas... Varēja noplūkt kādu ūdensrozi – vēl tagad šo smaržu atceros! No laivas varēju lasīt liepziedus. Man bija ļoti laimīga un skaista bērnība, – viņa atceras.*

Pēc Vilķenes pamatskolas absolvēšanas Ziedīte mācības turpināja Rīgas Lietišķās mākslas vidusskolas Rokdarbu nodaļā. Vēlāk izglītība papildināta gan Mākslas, gan Kultūras akadēmijā. Jau gandrīz 30 gadus viņa Rīgā strādā Tautas tērpu centrā *Senā klēts*. Nokļūšana tur gan nebija nejaušība – novadnieces ceļš rokdarbu pasaulē iezīmējās jau skolas laikā. – *Mani darbam uzrunāja Rokdarbu nodaļas vadītāja un «Senās klēts» dibinātāja Maruta Grasmāne. Viņa sagaidīja, kad pabeigšu mācības, un pieņēma mani darbā. Reizēm iedomājos, kāpēc izvēlējos tieši šo ceļu... Iespējams, tāpēc, ka dzīvoju vienā mājā*

ar skolotāju Lūciju Noriņu, kura meitenēm vadīja darbmācības stundas. Es pati bērnudārzā negāju, un tolaik – pirms manām skolas gaitām – pavadījām kopā daudz laika, viņam man mācīja lasīt, rakstīt un rēķināt. Man lasīšana un rēķināšana ne visai patika, bet ļoti uzrunāja un padevās rokdarbi. Arī mamma un ome adīja, tomēr nevarētu teikt, ka viņas man to mācīja. Drīzāk to darīja kaimiņiene. Tā arī nolēmu, ka varu savu dzīvi saistīt ar rokdarbiem, – atceras Z. Muze.

Mākslas akadēmiju novadniece absolvēja ar diviem pašas darinātiem tautastērpiem. – *Nevarēju izdomāt, ko citu varētu veidot, gleznot nevēlējos. Bija Atmodas laiks, un pasniedzēji atļāva darināt tau-*

Man lasīšana un rēķināšana ne visai patika, bet ļoti uzrunāja un padevās rokdarbi

tastērpus. Process un gala rezultāts bija interesants ne tikai man, bet arī vērtētājiem. Tolaik dzīvoju Liepājā un darbojos Tautas lietišķās mākslas studijā «Kursa». Tur prasmīgas meistares darināja savam Kurzemes novadam atbilstošus – visbiežāk tieši Nīcas – tautastērpus. Tā ar nelielu palīdzību es izveidoju Nīcas tērpus, lai gan man pēc idejas vajadzēja darināt Vidzemei atbilstošu apģērbu, jo esmu vidzemniece, – atzina sarunbiedre.

Zina visu par tautastērpiem

Ikdienā Ziedīte darbojas kā projektu vadītāja un tautastērpu eksperte centrā *Senā klēts*, kas šogad svinēs savu 35. jubileju. Ziedīte jau 30 gadus ir neatņemama daļa no šīs latviešu etnogrāfiskā mantojuma izziņātavas. Novadnieces darbs cieši saistīts ar cilvēkiem, kuri vēlas iepazīt rokdarbu pasauli. Interesentu un grupu vizītes bieži pārvēršas skaistos ceļojumos, piemēram, nesen viņa ar 18 dāmām devās adīšanas tūrē pa Vidzemi. Tā ir iespēja satikt daudz interesantu cilvēku un nodibināt sirsnīgas draudzības, kāda izveidojusies, piemēram, ar islandieti Dagniju Hermansdotiru. Ziedīte cimojusi Islandē, savukārt Dagnija vismaz divas reizes gadā uz Latviju ved islandiešu grupas, lai viņi izzinātu mūsu tradīcijas. Gadu gaitā iepazītas rokdarbnieces no ASV, Kanādas, Japānas, Vācijas un citām valstīm. Vislielākā interese ir tieši par braucieniem Ziemassvētku laikā. Šogad dalībnieku saraksts papildinājās ar adītāju no Argentīnas, un nu jau latviešu cimdus arī Kurzemē un Latgalē ir adījušas rokdarbnieces no trīsdesmit pasaules valstīm. Tā ir iespēja iepazīt cittaustu kultūru, uzzināt interesantas ar rokdarbiem saistītas lietas, kas noder arī pašas ikdienā.

Kad Vidzemes tūres ietvaros ceļotāju grupas piestāj Limbažos, Ziedīte viņām ar lepnumu izrāda pilsētas skaistākās vietas, ved uz tradicionālām pusdienām vietējā

Ziedīte
Senās klēts
organizētajā
tautastērpu
gājienā

– *Par makšķernieci nekļuvi, bet būt dabā man ļoti patīk, – tā par bērnības atmiņām, ķerot zivis kopā ar tēvu, saka Ziedīte*

krogā un aicina vest mājup svaigi ceptu maiznīcas *Lielezers* maizi un citus vietējo darinājumus. Adītājas ar sajūsmu iegādājas uzņēmuma *Limbažu Tīne* dzijas jauniem projektiem, iepazīst Limbažu muzeju un apbrīno biedrības 9 arodi rokdarbnieču veikumu. Ieejot telpā šādu radošo darbnīcu laikā, valda neparasts klusums, kura centrā ar smaidu un degsmi acīs rosās Ziedīte. Paskatoties uz viņu, uzreiz top skaidrs, ka viņa no sirds mīl to, ko dara, un ar lielu rūpību nodod savas zināšanas tālāk.

Papildus tam eksperte sniedz konsultācijas par tautastērpiem, atklāj to novadu atšķirīgās iezīmes un palīdz izvēlēties piemērotāko risinājumu. Viņa atzīst, ka ir grūti aptvert laika lidojumu, jo 30 darba gadi pagājuši nemanot. – *Sāku strādāt, kad dēls bija pavisam mazs, turklāt viņš tādēļ uz brīdi pat palika pie manas mammas. Sākumā stāstīju par tērpiem, pieņēmu pasūtījumus, tirgoju amatnieku darinājumus. Biju gatava darīt visu, jo absolvētā mākslas vidusskola ar lietišķo novirzienu man bija iedevusi lieliskus pamatus – zināšanas par tērpu vēsturi un prasmī pārvaldīt dažādas rokdarbu tehnikas. Tas man ir noderējis visā turpmākajā ceļā, – iegūto novērtē Z. Muze. Viņa atceras kādas pasniedzējas teikto, ka latviešiem kādreiz raksturīgā prasme adīt vienas adatas pinuma tehnikā ir izzudusi. – Pagāja 20 gadi kopš šiem viņas vārdiem, un es šo prasmī apguvu! Kad Latvija atguva brīvību un sākām braukt uz Skandināviju, izrādījās, ka tur tās paņēmiens ir saglabājis. Mēs to iemācījāmies no jauna un tagad atkal darinām cimdus un zeķes tāpat kā to Latvijā darīja jau 10.–12. gadsimtā. Nesen ar adītāju grupu devāmies uz Arāšu ezerpili, kur mācījāmies adīt cimdus ar vienu adatu, – stāsta Ziedīte.*

Vidzemes tautastērpu eksperte raksturo kā atturīgi skaistu. – *Vidzemniecei nav tāda krāsu sprādziena kā kurzemniecēm – oranži, sarkani, dzelteni vai zili toņi. Par vidzemnieču krāsu izjūtu ir kāds labs stāsts. Cimdū Jettiņa savā jaunībā adījusi kādai bagātai kaimiņu meitai pūra cimdus. Dzijas bijušas ļoti košas un krāsainas. To-*

laik, ap 1940. gadu, tas bija liels retums. Jette, būdama lepnā par košajiem cimdiem, jautājusi mātes mātei, vai tie ir skaisti, un saņēmusi atbildi: “Nē, tie ir koši! Skaists ir melns, balts un pelēks!” Lūk, tas ir īstais vidzemnieku skaistums! Protams, ir jau arī sarkanais, zilais un citi toņi, bet pāri visam valda atturība. Kurzemnieces vienā cimdā savieta, piemēram, zaļu, rozā un oranžu, vidzemnieces, to ieraugot, vien iepleš acis, – pasmej novadniece.

Bez adīkļa nekur

Arī brīvajā laikā Ziedīte reti kad sēž ar tukšām rokām. Skatoties televīzijas pārraides vai, esot ceļā, tajās parasti ir adīklis. Viņai īpaši patīk adīt cimdus un to rakstus ieadīt arī jakās. – *Esmu ar to mazliet aizrāvusies. Ir tapušas vairākas tādas jakas – kā cimdū rakstu paraugi. Vienu jakas pusi noadīju ar Alsungas cimdū rakstiem, otru – ar Rucavas. Gatavo kā uzskates materiālu rādu Kurzemes cimdū adīšanas tūrēs, – stāsta sarunbiedre.*

Taču rokdarbi nav vienīgais veids, kā rast mieru ikdienas steigā. Ziedīte ar prieku darbojas dārzā, ko savulaik kopusi gan mamma, gan mammas māte. – *Jāturpina iekopt puķu dobes un rakt kartupeļus, – viņa pasmej. Dzimtajā pusē viņa atgriežas gandrīz katru piektdienas vakaru, bet svētdien dodas atpakaļ uz Rīgu. Ik reizi tā ir svētība – būt mājās un atpūsties no pilsētas kņadas mierā un klusumā.*

Fanija ROMEIKO
Foto no Ziedītes MUZES albuma

Projektu finansē
Mediju atbalsta
fonds no Latvijas
valsts budžeta
līdzekļiem.

MAF
Mediju atbalsta fonds

Par publikācijas saturu atbild projekta
«Tuvplānā – demokrātija, demogrāfija
un pilsoniskā aktivitāte» īstenotāja –
SIA «Izdevniecība Auseklis».

Projekta Nr. 2026.LV/RMA/1.6.1/006